

greškama. U takvim slučajevima on pogrešno mjesto stavlja u kritički aparat ispod teksta, a u samom tekstu daje u jednoglim zagradama rekonstrukciju odnosno teksta, što je vrlo korisno za bolje razumijevanje teksta i tekstološki sasvim opravdano. Koliko su Vaillantove rekonstrukcije, koje on provodi na osnovi ostalih slavenskih rukopisa i uz pomoć latinskog teksta, točne, može u više slučajeva potvrditi glagoljski tekst gdje je problematično mjesto često izvornije sačuvano nego u ostalim slavenskim tekstovima.

Paralelno uz ćirilski tekst Vaillant je na neparnim stranicama izdao latinski tekst Nikodemova evanđelja s namjerom da, birajući među varijantama u Tischendorfovu izdanju, daje, kako sam u uvodu kaže (str. IX), što točniji ekvivalent latinskog originala kojim se služio slavenski prevodilac. Uz tekst dao je i vrlo vrijedne kritičke bilješke koje će moći korisno poslužiti za njegovu eventualnu rekonstrukciju u koju autor ovdje nije ulazio.

Da pokaže još i razliku u tehnici prevođenja istog teksta na staroslavenski s latinskog i grčkog, autor je u dodatku na kraju knjige (str. 90—95) donio, poprativši ga s nekoliko uvodnih riječi, odlomak Nikodemova evanđelja iz Mihanovićeve homilijara XIII st. koji je već ranije objavio Speranski.

Na kraju je još dodao popis svih važnijih i značajnijih riječi (str. 96—97) koje se susreću u Nikodemovu evanđelju zajedno s latinskom paralelom te indeks biblijskih citata čime je vrlo korisno zaokružio svoje izdanje kojim je položio doista solidan temelj za daljnja istraživanja Nikodemova evanđelja u slavenskoj literaturi.

Biserka Grabar

«ИЗБОРНИК» /Сборник произведений литературы древней Руси/ — Издательство «Художественная литература», Москва, 1969. — Составление и общая редакция тома Л. А. Дмитриева и Д. С. Лихачева, стр. 799. — БИБЛИОТЕКА ВСЕМИРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ — Серия первая, том 15.

Ruska književnost postoji već više od devet stoljeća, od čega punih sedam stoljeća otpada na ono što se naziva »stara ruska književnost«. Danas je taj dio ruske književnosti mahom predmet proučavanja kojim se bave uski specijalisti, iako bi i redovan čitalac s velikim zanimanjem i zadovoljstvom čitao mnoga od djela koja su nastala u vremenu od XI do XVII stoljeća. I ne samo to: poznavanje stare ruske književnosti omogućilo bi mnogima da steknu jasniju sliku onoga dijela ruske književnosti koji je nastao od XVIII stoljeća do naših dana. Premda postoji čvrsto uvjerenje da je ruska književnost kao i Rusija uopće od vremena Petra Velikoga krenula novim putovima svoga razvoja, oslanjajući se na zapadne uzore, pomnijim upoznavanjem djela stare ruske književnosti i njihovim uspoređivanjem sa stvaralaštvom ruskih pisaca novijega vremena čovjek se ne može oteti dojmu da ipak nikada nije u toj knji-

ževnosti potpuno bila prekinuta genetska veza te da su se u njoj sačuvali osnovni duh i ideje, koje karakteriziraju jednu nada sve humanu književnost. Uz patriotizam kojim odišu jednako Ilarionova propovijed, Spjev o ratnom pohodu Igorevu ili pak Zadoščina, u tim je djelima naglašena i misao o jednakosti svih ljudi (Ilarion) ili pak demokratski duh (osobito naglašen u Pripovijesti o Petru i Fevroniji). Tu je i problem »očeva i djece« (pripovijest o Savi Grudcinu i o Frolu Skobejevu)..

Za današnjega je čitaoca nevolja samo u tome kako da u tekstovima, pisanim starim jezikom, osjete svu ljepotu književnoga djela. Nastojeći da prosječnom suvremenom čitaocu što bolje približi djela stare ruske književnosti, redakcija Biblioteke svjetske književnosti pripremila je u izdanju »Hudožestvennaja literatura« (IHL) ovaj »Izbornik«. (Već i sam naslov izdanja veoma je karakterističan: »izbornici« su bili veoma uobičajeni kako u bizantijskoj tako i u slavenskim srednjovjekovnim književnostima i u njima su nalazila mjesta djela različita po žanru i sadržaju. Redaktori su očito namjerno izabrali ovaj naslov kako bi izbjegli uobičajeni termin »Hrestomatija« koji podsjeća na »školu«.)

»Izbornik« sadrži 46 djela kojima prethodi uvodni, veoma informativan članak D. S. Lihačeva: »Prvih sedamsto godina ruske književnosti« (str. 5—26). Ostala građa »Izbornika« raspoređena je u tri dijela: a) PRVO TROSTOLJEĆE u koje su uvršteni: »Povijest davnih godina« (Povest' vremennyh let), Žitije Feodosijevo, Pouka Vladimira Monomaha, Devgenijeva junačka djela, Pjesma o ratnom pohodu Igorevu, Staroruski zbornici aforizama, Slovo Danila Zatvorenika, Aleksandrida, Pripovijest o zauzeću Carigrada od križara godine 1204, Slovo o propasti Ruske zemlje, Žitije Aleksandra Nevskoga, Pripovijest o razorenju Rjazanja od Batija, Priča o Indijskom carstvu, Priča o Solomonu i Kitovrasu, Pouka tverskoga episkopa Semjona; b) TRISTA GODINA MOSKOVSKJE KNJIŽEVNOSTI obuhvaća: »Zadoščinu«, Pismo Epifanija Premudroga Kirilu Tverskom, Pripovijest o putovanju Joana Novgorodskoga na đavolu, Žitije Mihajla Klopskoga, Pripovijest o Drakuli vojvodi, Pripovijest o Basargi, Pripovijest o Petru i Fevroniji Muromskim, Prepiranje života sa smrću, Prvo pismo Ivana Groznoga A. M. Kurbskomu, Pismo Ivana Groznoga Vasiliju Grjaznomu, A. M. Kurbski »Historija o velikom knezu Moskovskom«, Pripovijest o ratnom pohodu Ivana IV na Novgorod godine 1570; c) PRIJELOMNI VIJEK (XVII stoljeće) predstavljen je: Pripovijedanjem Avraamija Palicina, Legendarnom prepiskom Ivana Groznoga s turskim sultanom, Pripoviješću o Bovi kraljeviću, Pripoviješću o Julijaniji Osorginoj, Pripoviješću o opsadi donskih kozaka u Azovu, Protokolom službe carskih lovaca sokolara (»Urjadnik Sokol'nič'ego puti«), Pismom cara Alekseja Mihajloviča A. L. Ordinu-Naščokinu, Pripoviješću o ubojstvu Daniila Suzdaljskoga i o osnivanju Moskve, Pripoviješću o Jeršu Jeršoviću, Šemjakinim sudom, Pripovijedanjem o raskošnom životu i veselju, Pričom o pijanici kako uđe u raj, Pripoviješću o Nevolji-Nesreći, Pripoviješću o Savi Grudcinu, Žitijem protopopa Avakuma, Pripoviješću o Tverskom Otročem manastiru, Prepiskom čigirinskih kozaka s turskim sultanom i Pripoviješću o Frolu Skobejevu.

Uzimajući u obzir razvoj ruskoga jezika kao i stepen razumljivosti pojedinih tekstova, redaktori su priloge iz dijelova a) i djelomično b) popratili usporednim prijevodima (»Ogledalo-prijevod«), dok su ostali tekstovi u bilješkama na dnu stranica snabdjeveni samo potrebnim tumačenjima pojedinih danas teže razumljivih riječi. Na kraju knjige nalaze se komentari uz priloge (str. 699—792) kao i sasvim kratak rječnik (str. 793—796). Prijevodi i komentari tekstova pripadaju peru istaknutih sovjetskih stručnjaka za staru rusku književnost kao što su: V. P. Adrianova-Peretc, D. S. Lihačev, L. A. Dmitrijev, R. P. Dmitrijeva, J. S. Lurje, O. V. Tvorogov, A. M. Pančenko, J. K. Begunov, M. A. Salmina, G. M. Prohorov, N. F. Droblenkova, M. D. Kagan-Tarkovska, A. N. Robinson.

Tekstovi su popraćeni sa dvanaest ilustracija, minijatura iz starih rukopisa ili reprodukcija starih ikona.

»Izbornik« će izvrsno poslužiti i kao zanimljivo štivo i kao sredstvo za populariziranje i bolje upoznavanje stare ruske književnosti. Za naše povjesničare nacionalnih književnosti »Izbornik« i u ovakvom obliku i obimu pružit će dosta građe i misli za dublje proučavanje vlastite književne baštine. To vrijedi ne samo za onaj dio naših književnosti koje su bile u neprekidnoj vezi s bizantsko-pravoslavnom književnom tradicijom, nego i za hrvatsku glagoljsku književnost, što uostalom dokazuju i neka najnovija istraživanja s toga područja.

Malik Mulić

СТЕФАНИТ И ИХНИЛАТ (Средневековая книга басен по русским рукописям XV—XVII веков); издание подготовили О. П. ЛИХАЧЕВА и Я. С. ЛУРЬЕ, перевод греческого текста Е. Э. ГРАНСТРЕМ и В. С. ШАНДРОВСКОЙ. — Издательство »Наука« (Ленинградское отделение), Ленинград, 1969; стр. 251.

Iako skromna po svom obimu, ali bogata po sadržaju, cijenjena, osuđivana, zaboravljena (sve prema prilikama) ova je knjiga najbolji primjer latinske poslovice: »Habent sua fata libelli«. Kroz vjekove i prostor putovala je od daleke Indije do zapadne Evrope mijenjajući svoje ime (»Pančatantra«, »Kalila i Dimna«, »Stefanit i Ihnilat«) da bi ušla u sastav i našega kulturnog naslijeđa. Slavenski prijevod ovoga djela nastao je kod Južnih Slavena, ali je teško utvrditi danas je li prevodilac bio Srbin ili Bugarin. Prijevod je svakako postojao već u XIV st. jer njegove prijepise u ruskoj redakciji nalazimo u XV st. Taj spomenik poučne književnosti neki su nazvali »ogledalom za feudalnoga vladara koje ga poučava kako treba pravedno upravljati«, dok ga je talijanski utopist XVI st. Antonio Doni ironički nazvao »filozofijom morala«. Poslije Bikove pogibije Doni zajedljivo primjećuje u svojoj verziji ovoga djela: »Evo kako se ostvaruje pravda među sinjorima, sinjorčićima i dvorjanima u životinjskom svijetu!«. I srpski i bugarski književnici u razdoblju od kraja XII do kraja XIV vijeka imali su prilike da se nagledaju te velikaške »pravde« pa je i slavenski prijevod »Stefanita i Ihnilata« mogao nastati kao »protest realnosti« (termin A. N. Veselovskoga) protiv proglašavanih ideala viteško-feudalnoga društva.